

UDK: 341.645.2:2-484

Biblid 1451-3188, 13 (2014)

Год XIII, бр. 49–50, стр. 567–577

Изворни научни рад

Весна ЂОРИЋ¹

МОДЕЛ ЖРТВЕ У СВЕТЛУ НОВИЈЕ ЈУРИСПРУДЕНЦИЈЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ABSTRACT

This article provides an analysis of the development and modification of the victim status requirement in the recent jurisprudence of the European Court of Human Rights. More particularly, the article assesses the main advantages and shortcomings of the victim test determined by Article 34 of the European Convention of Human Rights. In a given context, a particular emphasis is placed on recourse to broad interpretation of the victim status requirement which gave rise to the notions of indirect and potential victims. The concept of a potential victim in a sense determined by case law of the European Court of Human Rights is a very ambiguous. The given ambiguity undermines the legal certainty within the European human rights system. The article tries to delimit the concept of potential victim as well as to propose its further improvements.

Key words: potential victim, European Court of Human Rights, individual application, victim status requirement, instruments for accession to European Union.

1) УВОД

Проблематика утврђивања статуса жртве као нужног предуслова за признавање активне легитимације подносиоца појединачне представке Европском суду за људска права (у даљем тексту ЕСЉП) већ деценијама заокупља пажњу стручне и научне јавности. Предности и ограничења модела жртве повреде људских права у светлу члана 34. Европске конвенције о људским правима (у даљем тексту ЕКЉП) изучавана су како од стране

¹ Институт за упоредно право. Е-маил: vesnacoric@yahoo.com

аутора који се баве искључиво европским поретком заштите људских права, тако и од стране поборника и критичара других система, као што су систем установљен Факултативним протоколом уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима и поредак Европске уније (у даљем тексту ЕУ). Атрактивност ове тематике приписује се између осталог и чињеници да је модел жртве превасходно развијан кроз праксу ЕСЉП те су његове контуре подложне сталној еволуцији. То је несумњиво довело до пораста правне несигурности у европском поретку заштите људских права. Дати модел је због тога подврђаван озбиљној критици у стручним и научним круговима. Као што ће бити приказано у границама овог рада, утицај судске праксе је нарочито присутан код развоја модела потенцијалне жртве, те ће стога да се проблемима који се јављају код признавања статуса потенцијалне жртве посвети посебна пажња приликом анализе ограничења модела жртве. Ограничења модела жртве ће се представити након указивања на предности датог модела. Након анализе предности и недостатака модела жртве, указаће се на који начин би могла да се унапреде постојећа решења.

II) ПРЕДНОСТИ МОДЕЛА „ЖРТВЕ“

На добре стране теста жртве из члана 34. ЕКЉП указивало се како од стране критичара система ЕУ, тако и међу ауторима које се баве анализом система установљеног Факултативним протоколом уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима. У научним и стручним круговима предлагано је да се при утврђивању активне легитимације за подношење тужбе за поништај пред Судом правде ЕУ (у даљем тексту СП ЕУ) пропишу услови саобразни моделу жртве из члана 34. ЕКЉП. Наиме, ограничена активна легитимација приватних тужилаца је у поступку по тужби за поништај пред СП ЕУ трпела је озбиљне критике како пре измена предвиђених Уговором из Лисабона, тако и након његовог ступања на снагу. Тачније, захтев да акт тужиоца мора да „непосредно и појединачно погађа“ је у литератури оцењиван као превише рестриктиван.² С друге стране, у пракси ЕСЉП услов у погледу постојања „жртве“ на страни подносиоца представке тумачио се кроз захтевање „непосредне погођености актом“.³ У

² Augustin Jose Menéndez, “Between Laeken and the Deep Blue Sea: An Assessment of the Draft Constitutional Treaty from a Deliberative-Democratic Standpoint”, *European Public Law* vol. 11, no. 1, 2005, p. 141.

³ *Amuur v. France*, представка бр. 19776/92, пресуда од 25. јуна 1996., пара. 36, наведено према Carol Harlow, “Access to Justice as a Human Right: The European Convention and the

литератури се, стога, наводи да би се формулисањем активне легитимације у поступку по тужби за поништај пред СП ЕУ у складу са чланом 34. ЕКЉП, круг активно легитимисаних субјеката одредио правилније. Датим чланом се, наиме, активна легитимација флексибилније поставља у односу на ограничену активну легитимацију код тужбе за поништај пред СП ЕУ, будући да се њиме се не захтева и испуњеност додатног услова у погледу „појединачне погођености актом“.⁴ На тај начин би се, с једне стране, уклонио превише строг услов у погледу захтевања индивидуалне погођености актом предвиђен системом ЕУ, који ни изменама које уводи Уговор из Лисабона, није у потпуности уклоњен из система ЕУ. С друге стране, усаглашавањем активне легитимације са стандардима из члана 34. ЕКЉП, онемогућио би се прилив недовољно основаних захтева у правни поредак ЕУ. Поједини аутори, међу којима Ван Гервен (*Van Gerven*), сматрају да је усаглашавање активне легитимације код тужбе за поништај са стандардима из члана 34. ЕКЉП неопходно нарочито у светлу антиципираног приступања.⁵ У супротном би се оштећеној страни, на основу чијег захтева је вођен поступак пред СП ЕУ, ускратила могућност, услед одсуства активне легитимације, да се обрати ЕСЉП уколико је незадовољна исходом поступка вођеног у циљу побијања акта ЕУ. Слично томе, међу критичарима система установљеног Факултативним протоколом уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима указивало се на добре стране вешто формулисаног теста жртве из члана 34. ЕКЉП. Предлагало се да Комитет за људска права у свом раду преузме модел жртве предвиђен чланом 34. ЕКЉП, одустајући тако од ограничене активне легитимације коју имају појединци пред Комитетом за људска права. Наиме, пред Комитетом за људска права статус жртве признаје се једино лицима која су „непосредно и лично погођена“ актом.⁶

European Union”, *The EU and Human Rights* (eds. P. Alston, M. R. Bustelo, J. Heenan) Oxford University Press, New York 1999, p. 193.

⁴ Walter van Gerven, “Remedies for Infringements of Fundamental Rights”, *European Public Law* vol. 10, no. 2, 2004, p. 265; Anthony Arnall, “From Charter to Constitution and Beyond: Fundamental Rights in the new European Union”, *Public Law* 4/2003, 792.

⁵ Walter van Gerven, “Remedies for Infringements of Fundamental Rights”, *op.cit.*, p. 265.

⁶ Diego Rodríguez Pinzon, “The “Victim” Requirement, The Fourth Instance Formula and the Notion of “Person” in the Individual Complaint Procedure of the Inter-American Human Rights System, *ILSA Journal of International & Comparative Law* vol. 7, no. 1, 2001, p. 7.

III) ОГРАНИЧЕЊА МОДЕЛА „ЖРТВЕ“

Уз истицање предности теста жртве из члана 34. ЕКЉП, поједини аутори, исто тако, указују и на његове недостатке. Они се, пре свега, испољавају при признавању статуса потенцијалне жртве, као и у случајевима када се на страни туженог појављује више субјеката. Као што ће бити приказано у даљем раду, проблеми који се јављају у оквиру друге поменуте групе случајева када се на страни туженог појављује више субјеката најчешће се односе на управо на тешкоће које произилазе из признавања статуса потенцијалне жртве.

1. Појам потенцијалне жртве

Модел жртве је претрпео значајну еволуцију кроз праксу ЕСЉП, те концепт потенцијалне жртве управо представља плод једног таквог прогресивног развоја. Тако, члан 34. ЕКЉП као лица овлашћена за покретање поступка на основу појединачне представке пред ЕСЉП одређује појединце, невладине организације и групе појединаца. Међутим, деловањем ЕСЉП уз наведене субјекте, активну легитимацију су стекла и правна лица, будући да је ЕСЉП одавно стао на гледиште на основу којег и правном лицу могу бити повређена људска права.⁷ Као што је опште познато, претходно наведени субјекти могу да иницирају поступак сходно члану 34. ЕКЉП, без обзира на држављанство, уколико тврде да су жртве повреде права установљених ЕКЉП или протоколима уз њу.⁸ Међутим, ЕСЉП је ову одредбу у више праваца широко тумачио развијајући схватање да је допуштена како представка непосредних жртва, односно лица које је непосредно претрпело повреду, тако и посредних жртва, тачније субјеката чија су права само посредно повређена. Посредне жртве су лица блиска непосредној жртви, тачније у питању су субјекти који су са жртвом на специфичан начин повезани.⁹ Статус посредне жртве најчешће се признаје

⁷ Marius Emberland, *The Human Rights of Companies: Exploring the Structure of ECHR Protection*, Oxford University Press, Oxford 2006, pp. 15-129.

⁸ Драгана Илчић, „Покретање и вођење поступка пред Европским судом за људска права“, *Правни живот* бр. 12, 2002, 482; Родољуб Етински, „Допуштеност захтева за покретање поступка пред Европским судом за људска права“, *Европско законодавство* бр. 4, 2003, стр. 100.

⁹ *Ibidem*; Key case-law issues, “The Concept of the Victim, European Court of Human Rights,“ updated: 31. 12. 2007, 1 http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/0F2B45AE-4F54-41AB-AA8B-1E12D285110C/0/COURT_n1976742_v4_Key_caselaw_issues_Article_34_The_concept_of_the_victim_trad_eng.pdf, 11. септембар 201; Драгољуб Поповић, *Европско право људских права*, Службени гласник, Београд 2012, стр. 67.

у случајевима у којима се држава позива на одговорност по члану 2. ЕКЉП, мада до тога долази и у случајевима повреде других чланова, између осталог, члана 3., 6. и 10. ЕКЉП.¹⁰

Даље, прибегавајући екстензивном тумачењу појма жртве, ЕСЉП је у својој пракси омогућио категорији потенцијалних жртви да, у изузетним ситуацијама покрену поступак пред ЕСЉП. Потенцијалне жртве се одређују као лица која би могла да постану жртве уколико учине вероватним да би њихова права активностима неке државе могла бити повређена.¹¹ До тога долази у ситуацијама када постоји могућност наступања непосредне повреде права појединаца уколико буде примењен одређени правни акт или одређена административна мера.¹² Појам потенцијалне жртве изазива бројне полемике у теорији, док пракса ЕСЉП није уједначена по питању услова за његово признање. Будући да ЕКЉП не установљава могућност *actio popularis* у погледу појединачних захтева за покретање поступка, подносилац не може представку поднети у сврху заштите каквог општег интереса или интереса неке групе лица.¹³ У пракси се управо на главне тешкоће наилази када је потребно разграничити ситуације у којима појединац покушава да штити општи интерес, те стога представке треба да се одбаце, од оних у којима се нашао у околностима у којима представља потенцијалну жртву неке опште норме.¹⁴ Неуједначена јуриспруденција ЕСЉП у погледу признавања статуса потенцијалне жртве, сведочи о постојећим проблемима који се јављају по том питању. Иако се истицало да се статус потенцијалне жртве само у изузетним околностима признаје, праксом нису јасно

¹⁰ Key case-law issues, “The Concept of the Victim, European Court of Human Rights“, op. cit., 2; Драгољуб Поповић, *Европско право људских права*, op. cit., стр. 67.

¹¹ Key case-law issues, “The Concept of the Victim, European Court of Human Rights“, op. cit., 1; Драгана Илчић, „Покретање и вођење поступка пред Европским судом за људска права“, op.cit., стр. 482.

¹² Тако се нпр. у предмету *Клас (Klass and others v. Germany*, представка бр. 5029/71, пресуда од 6. септембра 1978) утврђује да је довољно и само постојање правног акта. Слично томе, у пресуди у случају *Кембл и Косанс (Campbell and Cosans v. the United Kingdom*, представка бр. 7511/76 и 7743/76, пресуда од 25. фебруара 1982) истиче се да је довољно и само постојање система телесног кажњавања у школама у Шкотској, чак и уколико он није примењен. Pieter van Dijk, Godefridus J. H. van Hoof, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Intersentia, Oxford 2006⁴, 52-53; Grégor Puppinck “No victim status, said the European Court of Human Rights in the *Minarets Cases v. Switzerland*“, *European Centre for Law and News* 21 July 2011, <http://eclj.org/releases/read.aspx?GUID=7ef3da33-5927-4944-b5b4-b1f5b7f60141&s=eur>, 21. септембар 2014.

¹³ Родољуб Етински, „Допуштеност захтева за покретање поступка пред Европским судом за људска права“, op. cit., 100.

¹⁴ Драгољуб Поповић, *Европско право људских права*, op.cit., стр. 66.

прецизиране те изузетне околности које оправдавају признање статуса потенцијалне жртве.¹⁵ Док је у појединим ситуацијама ЕСЉП прихватио статус потенцијалне жртве,¹⁶ у другима је представку проглашавао неприхватљивом, истичући, између осталог, да пука сумња или претпоставка нису довољне за признавање статуса жртве.¹⁷ Дакле, као основни проблем јавља се прецизирање услова потребних за признавање статуса тзв. потенцијалне жртве. У том контексту, као спорно се јавља да ли је за признавање статуса потенцијалне жртве довољно доказати саму могућност настанка повреде или је потребно да је наступила конкретна повреда права подносиоца.

У пракси само процењивање да ли је одређени акт подобан да, уколико се примени, доведе до повреде права подносиоца, представља тежак задатак. Даље уколико се прихвати становиште о неопходности наступања конкретне повреде, отвара се даље питање садржинског одређења те повреде и у чему се она разликује од повреде која наступа код директне и индиректне жртве. ЕСЉП на приказана питања не пружа јасне и потпуне одговоре. Ставови ЕСЉП су у том погледу недоследни. Наиме, с једне стране, у пракси за признавање статуса потенцијалне жртве довољно је доказивање могућности настанка повреде права подносиоца, односно примењује се критеријум поднобности одређеног општег акта да доведе до повреде,¹⁸ док се, с друге стране, у појединим ситуацијама захтева да је повреда зајемченог права подносиоца већ наступила.¹⁹ Као добра илустрација за то могу да послуже одлуке у случајевима познатијим као тзв. *Швајцарски минарети* из 2011.²⁰

¹⁵ Antoine C. Buysse, "Swiss Minaret Decisions", 11 July 2011, www.echrblog.blogspot.com/2011/07/swissminaret-decisions.html, 10. октобар 2014.

¹⁶ В. раније цитирану пресуду у предмету *Klass and others v. Germany; Soering v. the United Kingdom*, представка бр. 14038/88, пресуда од 7. јула 1989; *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, представка бр. 14234/88, пресуда од 29. октобра 1992.

¹⁷ *Vijayanathan and Pushparajah v. France*, представке бр. 17550/90 и 17825/91, пресуда од 27. августа 1992; *The Christian Federation of Jehovah's Witnesses in France v. France*, представка бр. 53430/99, одлука о прихватљивости од 6. новембра 2001; *Senator Lines GmbH v. the 15 EU States*, представка бр. 56672/00, одлука о прихватљивости од 10. марта 2004.

¹⁸ В. раније цитирану пресуду у предмету *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, наведено према "Strasbourg Declares Challenges to Minaret Ban Inadmissible," Pilla Bulletin, 10. August 2011, 1, www.pila.ie/bulletin/2011/august/10-august-2011/strasbourg-declares-challenges-to-minaret-baninadmissible/, 11. октобар 2014.

¹⁹ *Dudgeon v. UK*, представка бр. 7525/76, пресуда од 22. октобра 1981., *Norris v. Ireland*, представка бр. 8225/78, пресуда од 26. октобра 1988., наведено према *ibidem*.

²⁰ *Вардипу против Швајцарске (Ouardiri Ligue des Musulmans de Suisse and Others v. Switzerland)*, представка бр. 65840/09 и 66274/09, одлука о прихватљивости од 8. јула 2011).

У датим предметима ЕСЉП конфузно и недоследно примењује оба критеријума, развијајући на тај начин недовољно убедљиву аргументацију. Тачније, ЕСЉП у тим одлукама, позивајући се на критеријум поднобности одређеног општег акта да доведе до повреде не признаје статус потенцијалне жртве подносиоцу. ЕСЉП свој став образлаже аргументацијом да дати акт није био у стању да доведе до повреде, будући да је подносилац, по његовом доношењу, наставио несметано да врши зајемчено право.²¹ Међутим, ЕСЉП, у истим предметима, делимично одступа од свог првобитно заузетог става наглашавајући да пука подобност једног акта да доведе до повреде права жртве није довољна за установљавање статуса жртве, уколико се она везује за неки неодређени тренутак у будућности, задржавајући тако апстрактан карактер. Само подобност која је довољно конкретизована може да доведе до признања статуса потенцијалне жртве.²² ЕСЉП је даље закључио да се наводи подносиоца своде на пуке претпоставке на којима не може да се заснива статус жртве. Тачније дате представке су одбачене као неприхватљиве будући да су подносиоци пропустили да докажу да је оспорена уставна одредба почела да примењује и да производи конкретно дејство на њих, као и да постоји евентуална могућност наступања повреде њихових права.²³ С друге стране, ЕСЉП, је у истим случајевима, истовремено развио опречну аргументацију, налазећи, да је потребно да постоји одређена веза између подносиоца и наступеле повреде.²⁴ Другим речима, ЕСЉП износи тврдњу да је за признавање статуса потенцијалне жртве, потребно наступање конкретне повреде, те да сама могућност њеног настанка није довољна за признавање датог статуса. На тај начин, дакле, ЕСЉП значајно одступа од првобитно заузетог става да је постојање саме могућности наступања повреде довољно за признавање статуса потенцијалне жртве. Одлуке о одбацивању представки изазвале су бројне полемике међу ауторима, управо зато што се њима доводе у питање саме основе на којима се заснива концепт потенцијалне жртве. Међутим, даља

²¹ Подносиоци представки су истицали да швајцарска уставно-правна одредба, усвојена путем референдума, а којом се забрањује изградња минарета, није у складу са члановима 9. (слобода мисли, савести и вероисповести) и 14. (забрана дискриминације) ЕКЉП. В. Prohibition on Building Minarets in Switzerland: applications inadmissible, Press Release, issued by the Registrar of the Court, ECHR 101 (2011), [http://hudoc.echr.coe.int/sites/engpress/pages/search.aspx#{"display":\["1"\],"dmdocnumber":\["887994"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/engpress/pages/search.aspx#{), 09. мај 2011.

²² *Ibidem*.

²³ Grégor Puppink "No victim status, said the European Court of Human Rights in the *Minarets Cases v. Switzerland*", *op.cit.*, p. 1.

²⁴ Antoine C. Buyse, "Swiss Minaret Decisions", *op. cit.*, p. 1.

анализа пресуде, као и пратећих коментара уз њу, донекле пружа кључ за разумевање концепта потенцијалне жртве, који развија ЕСЉП. ЕСЉП у предметима *Швајцарски минарети* одређује садржину повреде, која је потребна за признање статуса потенцијалне жртве, при позивању на ранију пресуду у случају *Даџон против Уједињеног Краљевства* у којој је био признат дати статус. Он налази да је, насупрот предмету *Швајцарских минарета* у којем се поднесак одбацује, у случају *Даџон против Уједињеног Краљевства* признао статус потенцијалне жртве, будући да је утврђено наступање повреде права жртве. Та се повреда, према наводима ЕСЉП, састојала у приморавању подносиоца да промени своје понашање, односно у његовом одустајању од извесног аспекта свог приватног живота како би избегао кривични прогон.²⁵ Анализом садржине повреде права подносиоца утврђене у случају *Даџон против Уједињеног Краљевства* долази се до закључка да се она може окарактерисати као потенцијална повреда услед тзв. претећег карактера, будући да се превасходно испољава у одбрани угрожених права. Наиме, повреда се, у конкретном случају, још увек није у потпуности реализовала, будући да није дошло до кривичног прогона, већ се своди на пуку одбрану угрожених добара. Изложен пример показује да управо садржина и карактер одређене повреде треба да послуже као опредељујући критеријум за разликовање између непосредних и потенцијалних жртава. У конкретном случају би, хипотетички, дошло до признања статуса директне а не потенцијалне жртве да је кривични поступак био и покренут. Одлуке о неприхватљивости представки као и бројни коментари донети поводом тог случаја, отежавају јасно формулисање појма потенцијалне жртве и стога се ишчекује даља еволуција праксе ЕСЉП по том питању. Нацрти инструмената о приступању уносе у том погледу извесна прецизирања о којима ће бити више речи касније.

2. Случајеви са више субјеката на страни туженог

ЕСЉП се, даље, сусретао са проблемима при признавању статуса жртве у случајевима код којих се на страни туженог јавља више субјеката. Наиме, у таквим ситуацијама долазило је до прогалашавања представки потпуно или делимично неприхватљивим уколико статус жртве није успео да се утврди у односу према свим или појединим туженим. Иако ЕСЉП представља суд са најразвијенијом праксом у погледу случајева где се на страни туженог појављује више субјеката, при вођењу тих поступака

²⁵ *Ibidem*; Драгољуб. Поповић, *Европско право људских права*, op. cit., стр. 66.

јављају се извесне процесноправне тешкоће.²⁶ У овом контексту се наилази на две врсте проблема. Једна од њих односи се на утврђивање статуса жртве. Прво, ЕСЉП у одређеним предметима није признавао статус жртве подносиоцима представке, налазећи да пуко усвајање одређене мере не доводи до повреде зајемченог права уколико дата мера није примењена.²⁷ Ту се заправо ради о већ изложеном проблему признавања активне легитимације потенцијалним жртвама. Тако, ЕСЉП је нпр. у предмету *Segi и други против 15 држава ЕУ*, одбацио представку следећи рестриктивно тумачење појма потенцијалне жртве. Наиме, ЕСЉП је закључио да је сам чин стављања одређене организације на „листу терориста“ од стране Савета ЕУ „превише безначајан да би оправдао примену ЕКЉП“ на 15 држава чланица које су донеле ту одлуку, будући да та одлука није спроведена.²⁸ У том смислу значајно је решење, које се предвиђа нацртом Допунског извештаја уз нацрт Споразума о приступању ЕУ ЕКЉП, а која се односи на увођење механизма саоптуженог у поступак пред ЕСЉП. Наиме, по први пут, захваљујући институту саоптуженог изричито се омогућава приписивање одговорности како субјекту који је предузео или пропустио да предузме акт чиме су права подносиоца повређена, тако и субјекту који није предузео такав акт или пропуштање, али је створио правни основ за поступање које је довело до повреде.²⁹ Другу врсту проблема у погледу утврђивања статуса жртве, представљају случајеви код којих је утврђено одсуство стварне везе између поступања неког од тужених и наступеле повреде.³⁰ Тако је на пример, у предмету *Азис против Кипра*, представка делимично одбачена због одсуства *ratione personae* надлежности у погледу појединих тужених. Наиме, утврђено је да одговорност не може приписати

²⁶ Правило 47. 1. (ц) Пословника ЕСЉП сведочи о томе да су поступци против више тужених омогућени. Maarten den Heijer, “Issues of Shared Responsibility before the European Court of Human Rights“, *ACIL Research Paper* 4/2012, p. 3.

²⁷ В. раније цитирану одлуку о прихватљивости у предмету *Senator Lines GmbH v. 15 Member States; Segi and Others v. 15 States of the European Union*, представке бр. 6422/02 и 9916/02, одлука од 23. маја 2002.

²⁸ *Segi and Others v. 15 States of the European Union*, представке бр. 6422/02 и 9916/02, одлука од 23. маја 2002.

²⁹ Final Report to the CDDH, Fifth Negotiation Meeting between the CDDH ad hoc Negotiation Group and the European Commission on the Accession of the European Union to the European Convention on Human Rights, „Draft Explanatory Report to the Agreement on the Accession of the European Union to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms“, пара. 37, Strasbourg, 10 June, 2013, 47+1(2013)008rev2.

³⁰ M. den Heijer, 3-13.

свим туженим субјектима, будући да су истакнути захтеви неосновани у погледу свих држава, осим Кипра. Наиме, акти који су предмет захтева су превише удаљени да би могли да доведу до повреде коју подносилац представке наводи.³¹ Отклањању изложених проблема би, у перспективи, свакако требало да допринесе решење садржано у члану 3. нацрта Споразума о приступању ЕУ ЕКЉП којим се регулише новоусвојени институт саоптуженог у поступку пред ЕСЉП. Тачније, чланом 3. датог нацрта Споразума предвиђа се да се приликом оцене прихватљивости представке, укључујући и питање постојања жртве, узима као да саоптужени није страна у поступку. Нацртом Допунског извештаја уз Споразум о приступању даље се прецизира да се стога услови прихватљивости оцењују само у односу на главног оптуженог, а не и у погледу саоптуженог. На тај начин, у перспективи, спречава се делимично одбацавање представки услед немогућности признавања статуса жртве због евентуалних процесних недостатака на страни неког од тужених, уколико се у датом случају испуне услови за примену института саоптуженог. Истовремено, омогућава се подносиоцу да се обраћа ЕСЉП и пре доношења одлуке о учешћу саоптуженог у поступку.³² Даље, будући да из актуелног Допунског извештаја произилази да је за прихватљивост представке неопходно да је повреда већ наступила, закључује се да се у нацрту прибегло ужем схватању појма потенцијалне жртве. За признавање статуса потенцијалне жртве, дакле, није довољно доказати начелну подобност одређеног лица да доведе до повреде зајемчених права подносиоца представке.³³

IV) ЗАКЉУЧАК

Развојем праксе ЕСЉП дошло је до делимичног одступања у односу на захтевање испуњености услова постојања жртве повреде права заштићених ЕКЉП на страни подносиоца појединачних представки. То је, пре свега, учињено омогућавањем категорији потенцијалних жртава да се у својству активно легитимисаних субјеката обрете ЕСЉП. Иако се праксом

³¹ *Aziz v. Cyprus*, представка бр. 69949/01, пресуда од 22. септембра 2004.

³² Final Report to the CDDH, Fifth Negotiation Meeting between the CDDH ad hoc Negotiation Group and the European Commission on the Accession of the European Union to the European Convention on Human Rights, "Draft Explanatory Report to the Agreement on the Accession of the European Union to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms", пара. 42, Strasbourg, 10 June, 2013, 47+1(2013)008rev2.

³³ *Ibid.*, пара. 62.

додељивања процесне легитимације и категорији потенцијалних жртви, свакако обезбеђује свеобухватнија и ефикаснија заштита људских права у европском систему заштите људских права, она се свакако негативно одражава на степен правне сигурности у правном поретку установљеном ЕКЉП. Наиме, постаје нејасно у којим случајевима ће се одређеном подносиоцу признати статус потенцијалне жртве, а у којима ће се поднесак одбацити услед одсуства активне легитимације. Како би се степен постојеће правне несигурности умањио, било би упутно да ЕСЉП кроз своју праксу изврши потребна прецизирања, повлачењем јасних граница концепта потенцијалне жртве.

Делимичном отклањању изложених проблема би, у перспективи, свакако требало да допринесе и примена решења из актуелног нацрта Споразума о приступању, као и нацрта Допунског извештаја уз Споразум о приступању. Наиме, уколико буду усвојена, дата решења би значајно допринела уједначавању праксе ЕСЉП у погледу одређивања појма потенцијалне жртве. И поред тога, јасан и доследан став ЕСЉП у погледу примене модела потенцијалне жртве је од пресудног значаја на путу развијања уједначене праксе која би водила развоју правне сигурности у европском поретку заштите људских права.